

סבוך
להורות
כתבי רבינו
אליעזר פאפו
זי"ע, א. סח"ס
"פלא יועץ"
ועוד

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפו זי"ע, מח"ס "פלא יועץ"
לקט דרושים ומאמרי מוסר, שנלקטו מתוך ספריו

פְּרִשְׁת וְאַרְא תִּשְׁפֹּב

"ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף אלה משפחות הקרחי". (ו כד)

על פי מה שאמר הכתוב (ירמיהו יז יא) "עושה עשר ולא במשפט בחצי ימיו ועזבנו". ועוד אמרו במדרש על פסוק (במדבר ה') "ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה", שהמעבב מעשרותיו, סוף דבר שלא ישאר בידו כי אם חלק המעשה, ומייתי עובדא שכל מה שהיה פוחת מלתן חלק המעשה היה פוחת שדהו להוציא חטים, עד שעמד עד עשרה למאה.

ועוד אמרו בגמרא (כתבות סו:) על בת נקדימון בן גוריון שראה אותה רבן יוחנן בן זכאי בתכלית העני, ושאל ממנה ממון אביה היכן הלכה? והשיבה לו: מלח ממון חסר. ושאל ממנה: ממון בית חמיה היכן הלכה? והשיבה: בא זה ואבד את זה.

וזה רמז הכתוב "ובני קרח" שמשארים קרח מנכסיהם, הטעם הוא "אסיר" שהוא עשר שבא באסור ולא במשפט, או "ואלקנה" שחלק האל קנה לעצמו ואינו נותן צדקה, ואם נתערב בהם ממון אחר, בא זה ואבד את זה, וזה אמרו "ואבי אסף", מה שקבץ אביו שהוא ממון טוב, "אלה משפחות" שנתחברו יחד, מלשון "ספחני נא אל אחת הכהנות" (שמואל א' ב לו), "הקרחי" נשאר קרח גם מהם, לכן העשיר לו ירבה לתן.

(דן ידן)

ויקרא פרעה אל משה ולאהרן ויאמר לכו זבחו לאלקיכם בארץ. (ה כא)

פרוש, מי שקורא הפרענות שארע למשה ואהרן, שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, והוא הפרענות חזק שהרי מצאנו ראינו שהיה מתרצה משה רבינו ע"ה לסבל כל יסורי עולם כדי להכנס לארץ (ע"י דברים רבה יא י), הרוצה זאת, "ויאמר" יאמר לעם "לכו זבחו לאלקיכם בארץ" דהינו התפללות שהם במקום קרוב לכו בארץ היא ארץ ישראל בפשיטה דקרא שהוא בתי הכנסת שהם במקום ארץ ישראל.

וכתבו המקבלים שבשעת חרבן בית המקדש זרק הקדוש ברוך הוא מעפר בית המקדש בכל הארצות, ובכל מקום שנפל אבן או צרור ממנו, שם נבנה בית הכנסת. וכל אדם תאנה נפשו לשפן

כבוד בארץ הקדושה, והרי יש אתנו ארץ ישראל ומקדש מעט אלו בתי כנסיות, לכו ונלכה באור ה' ולא נעשה שקר בנפשנו להתפלל חוץ מבית הכנסת, ויקים בנו מקרא שכתוב (ירמיה יב יד) "על כל שכני הרעים" כדאיתא בברכות (ה) - אמר ריש לקיש כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע שנאמר (ירמיה יב יד) "בה אמר ה' על כל שכני הרעים וגו'" ולא עוד אלא שגזרם גלות לו ולבניו וכו'.

ובזה נראה לפרש מאמר רבותינו זכרונם לברכה (שם) אמרו לרבי יוחנן איפא סבי בבבל. תמה ואמר, "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה" כתיב (דברים יא כא), אבל בחוזה לארץ לא. פיון דאמרי ליה מקדמי ומחשבי לבי כנישתא, אמר הינו דאנהי להו [- תמה רבי יוחנן שהיה בארץ ישראל ביצד יש זקנים שמאריכים ימים בבבל שהרי כתוב למען ירבו ימיכם על האדמה וזה בארץ ישראל, פיון שאמרו לו שהם משפיימים לבית הכנסת בבקר ומאחרים לצאת בערב, אמר זהו שהועיל להם שהאריכו ימים].

ויש לתמה, למה תמה, והלא כמה סבי ארמאי איבא בשוקא בחוזה לארץ, ותרץ דכיון דיש זכות תולה, אולי יש זכות אחר ולא משום דמקדמי ומחשבי.

והנה המפרשים פרשו דרצה לומר ימיכם וימי בניכם הפונה הוא אב ובן שיהיו זקנים ביחד, וכשאמר לו איבא סבי בבבל הוא בכהאי גוונא, ועל זה תמה ואמר שזה אי אפשר אלא בארץ ישראל. ונראה הטעם, דבני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא תליא מלתא (מועד קטן כח.).

והנה אב ובן שיהיו זקנים בישיבה אחת בעולם, אינו אלא בזכות דקשה שיתרמי המזל שניהם באחד טובים, ולכן אי אפשר שיועיל הזכות לזה כי אם בארץ ישראל שהיא ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה ואינה תחת המזל, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (רש"י) על פסוק (בראשית יב א) "לך לך מארצך" - כאן אי אתה זוכה לבנים, שאין זכות מועיל כי במזלא תליא, ושם אתה זוכה כי זכות מועיל. וכשאמרו לו מקדמי ומחשבי, אמר הינו דאנהי להו, שיש להם דין ארץ ישראל.

(דן ידן)

"ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים על נהרתם על ואריהם ועל אגמיהם ועל כל מקנה מימיהם ויהיו דם והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים". (ו יט)

אמור אל אהרן - לפי שהגן היאור על משה כשנשלף לתוכו, לפיכך לא לקח על ידו לא בדם ולא בצפרדעים ולקח על ידי אהרן (רש"י).

צריך לזהר שלא להיות כפוי טובה ושלא לבזות לאדם שקבל הנאה ממנו, אפלו הנאה כל דהוא, בשום פנים. צא ולמד ממה שאמרו (ברכות ג) שאין לבזות את האבילים, ואמרו (ב"ק צב) בירא דשתית מנה מיא לא תשדי בה קלא [- בור ששתית ממנו מים לא תשליך בו אבן]. ומשה רבנו עליו השלום לא הכה את היאור לפי שנצל בו דכתיב (שמות ג): "ותשם בסוף על שפת היאר", וכן לא הכה את עפר הארץ לפי שנהנה בו שטמן בו את המצרי.

כלי-שכן וקליוחמר לאדם שהיטיב עמו בכונה מכוננת שצריך שתהא אהבתו שמורה נצח. ואף אם חברו יפגוע, הוא ישמר את רוחו ויעשה כל מה שמטל עליו לעשות, ולא יאמר באשר עשה לי אעשה לו ואשיבה חרפי דבר, כי עברה היא בידו ואין פוטר אותו ומאבד טובה הרבה, לכן ישב בדרך וידם כי נטל עליו, נוטל שכר הרבה. ולא זו שידם, אלא שלא יקפיד בכל מחמת היותו נבזה בעיניו ונפשו בעפר יהיה עד שישוה בעיניו הכבוד והקלון. זהו מדת הנשתנות, אשרי מי שיגיע לידי מדה זו, אין לה מדה טובה הימנה.

ויכבר ספרו על אחד מן החסידים, ששאלוהו באיזה יום מימיו שמח שמחה גדולה שאין למעלה הימנה, והשיב שעל טובות הגוף אין מקום לשמחה, כי הכל הבל הבלים, ואפלו מה שחושב לטוב הוא רע ומה שחושב לרע הוא טוב, ואם יש לשמח הוא על טובת הנפש, ולא היה לו טובת הנפש גדולה מזו שביום אחד היה יושב בירכתי הספינה, והיו בספינה אנשים שרים ועשירים, ורצה אחד מהם להשתין מים, והלך לירכתי הספינה, ובראותו אותו כלי-כף היה נבזה בעיניו עד שלא בש ממנו ונגלה ערותו והשתין לו על פניו. וכראותו זה החסיד שכלי-כף קנה בנפשו מדת הנשתנות עד שלא הקפיד כלל, אז שמח לבו ויגל כבודו על טובה גדולה כזו שקנה בנפשו.

ואם לא יוכל לעצר ברוחו שלא להקפיד, עלי-כל-פנים לעצר במלים יוכל. וזה פרושו המפורשים (נחל קדומים, פ"ו ח"י שרה) על פסוק (תהלים קלא, ב) "אם לא שויתי ודוממתי", שאם לא הגעתי למדת הנשתנות, לפחות דוממתי, עד שיתישב דעתו במחשבות טהורות להסיר הקפידה מלבו לגמרי, וששון ושמחה ישג.

(פלא יועץ)

מעלת השפמת הבקר

יתגבר בארי לעמד בבקר לעבודת בוראו שיהא הוא מעורר השחר (ש"ע א"ח א א). בזה תלוי כל היהדות, שיתגבר בארי לקיים כל דבר טוב, ולמשך ידו מעשות כל רע. וצריך גבורה לשבר תאוותו ולהלחם עם יצרו העומד על ימינו לשטנו.

ואם בכל השעות אמרו (נדרים לב): בעדנא דיצר הרע לית דמדבר ליצר הטוב, על אחת כמה וכמה בעת קומו משנתו שהוא מטמטם בשנה ולא זכר האיש המספן מה חובתו ויעשנה, ויצר סמוך מסיתו הסת כפול ומפיל עליו עצלות וכבוד רב, בהרף מפני הצנה ובקוץ מפני שלא שבע בשנה, או מפני שאין לו גר מוכן, או אמר לו שכב עוד מעט עתה תקום כי עוד חזון, עד שחוטטתו שנה ונמצא ישן כל הלילה, או גם מאבד תפלה בצבור.

ומאחר שבתחלת היום תוקפו יצרו, אף בו ישוב והפך ידו כל היום מרעה אל רעה יצא, ויתגבר עליו יצרו ויעשה בו את אשר זמם, כי עברה גוררת עברה, ואמרי אינשי: מן השחר נראה טוב היום.

הנה כי כן, האיש החפץ חיים בתחבולות יעשה מלחמה, ויקבל עליו בכל תקף שתכף שיעור משנתו יקום בזריזות לעבודת בוראו, ואם יעבר יקנס עצמו באיזה ענוי וסגוף באותו יום, או לתן איזה פרוטות לצדקה, על כגון זה אמרו (בראשית רבה ע"א): קדמיה לרשיעא עד לא יקדמנה [הקדמהו לרשע - ליצר הרע, טרם יקדימה] זאת תורת האדם הרוצה לנצח יצרו ולעבד את יוצרו.

בשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב, ומיד שיעור משנתו יקום בזריזות לעבודת בוראו יתברך (רמ"א א"ח א א). רצונו לומר, שאם בשכבו יתן אל לבו לפני מי הוא שוכב, ויחשב מחשבות טהורות המעוררות את האדם להתגבר לעמד לעבודת בוראו, זה יהיה לו בעוזריו שיתעורר ושמיד שיעור יקום בזריזות. והוא על דרך שפרשו במאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים סג, ז): "אם זכרתיה על יצועיי" אז "באשמורות אהגה בך".

(חסד לאלפים)

הופיע ויצא לאור הספר החדש מסדרת אורות פלא "סדר היום" הכולל הלכות והנהגות ישראל ערוכות על הסדר על עניני התפילה וכוונותיה סדר אכילה, סדר משא ומתן וסדר הנהגת יום השבת מלוקטים ומנוקדים מספרי רבינו אליעזר פאפו זיע"א "חסד לאלפים" ו"בית תפילה"

חדש!

חדש!

